

يوره ک سؤزلرى
(آيرالىق بىللار)

دانگ آثار

ایچیندأکى لر:

- گىريش
- انه دىل
- سوئىگى دويغولارى
- يولا چىقىپ (عادالاتلى دوزگونه سارى)
- دئورت گرچك (توماج، ماغتىم، واحدى، جرجانى)
- قاھرىمان
- ايل-گونه باغش ادىلەن عمر(گورگن بەلكە)
- أر آيدىمى (أتنىن گوكلانى)
- يدى گن لر (توركمىن صاحرا شەھىدىرىنە)
- دوغۇرقۇ دېپام، توركمىن صاحرام
- بىرلە شىلى
- گۈزىل صاحرام
- دوست ساچاغى
- نائىلىسىن؟
- پېراغى كىم؟
- سالام بىيىك آتام، اى ماغتىمقولى!
- گىنگە ليار دونيام
- توركمىستانىم
- عمر يولداشىما
- آداملاڭ! (دكتىر مامى شىر آرادان چىقىدى)
- سونگلانمادىق سۆزلىر (شاھىر قوربانگىلدى آھون بىر آرادان چىقىدى)
- كۈموش توپىلارا قوتلاغ سۆزى
- قارداش دويغوسى (آذربايجان توركچە سىننە)

گیريش:

هر بير شاهيرينگ يالى، يوره ك سوزلرينى قوشغى گۈرنوشده آيتماغانى سۈييئلرىنگ اثرلىرى اوقالاندا، يازىجي نىنگ ياشان يادا ياشاييان توپلومى نىنگ هم-دە اونونگ اوزى نىنگ روحى دونياسى نىنگ ايزى گىدرلى اوزگىشىنى و اوتسوشنى گۈرمك بولياز. شونونگ اوچىن هم قوشغى لارينگ دورلى-دورلى، حاتدا بير-بىرينه چاپراز گليان ياغدайлارى-دا قابات گلمه گى طبىعى حادىتادىر. سبأبى دورموش ايزى گىدرلى اوسيار هم اوزگىيار، انسانلارينگ دوشونجه و روحى دونياسى-دە شوننگا گۈرآ اوزگىيار. مئش اوچىن بىز توركمىنلرده سوسىالىزمە بولان ائنام گوچىلىدى. سبأبى، بير طاراپدان اونونگ شىغارى المئداما دنگلىك و عادالاتلى ليق بولسا، يەن بير بىزىنگ اوچىن حاصن اهمىتلى طاراپى، اوننگى شوروى ده بير توركمىنستان دؤولتى نىنگ بولماغانى و اول دۇولتى بىزىنگ دىلىمىز باشدا بولماق بىلەن مىللە مەندىنە تى مىزىنگ قورالماغىدى. شونونگ اوچىن هم ايرانىنگ اسلامى آغدارلىشىغىنidan سونگقى بوسغونچىلىقدا، او غرومىز توركمىنستان طاراپ بولدى. اما اول يرده ياشاپ، گۈزومىز بىلەن گۈرە نيمىزدان سونگ، حاقيقاتىنگ بىزىنگ اشيدىتلرى مىزىن هم اوقاتلاريمىزدان باشغاچاراقيغى نا گۈز يېتىرىدىك. دوشونجه لرى مىزىنگ و روحى دونيامىزىنگ-دە شوننگا گۈرآ دىگىشىمە گى طبىغى دىر.

آشاداقى قوشغى لار-دا منىنگ، ايرانىنگ 1357-نجى يىلداقى اسلامى آغدارلىشىغىنidan (انقلابىنдан) سونگقى اقبالى مىنگ و گچىرن روحى دونيامىنگ قىسغacha بىيانى دىر. اولارى قايتادان گۈزدن گچىرىپ اينترنت سايتلارى نىنگ اوستى بىلەن مەربىيان ايل-گونىمە ھۆدىرلە يارىن.

بىلشىمiz يالى بو آغدارلىشىق توركمىن مىللە اوچىن اوران آيىلغانچ هم آغىر دوشى دىه ن بىيگىتلرى مىز، يا اىسلەمە دىك اوروشدا شەھىد بولدى، يادا اوندان سونگ توتولوب آتىلىدى، آسىلدى، تورما سالىندى و سورگون ادىلدى. بىرگىدىن آداملار-دا يوردونى تاشلاپ بوسغونچىلىقدا ياشامامغا مجبور بولدى. من هم شولارينگ بىرى حؤكموندە 30 يىلدان بارى ايل-گونى مىنگ آغىر ياغدابىينا يانىپ، گۈزلى توركمىن صاحرامىنگ، ايل-گونى مىنگ آسودا و اركىن گونلرينى گۈرمك آرزووی بىلەن ياشايارىن، هم-دە اليمدن گلن مدنى خىذماتى اتماگە چالىشىيارىن.

البته اول آغىر بىلار و مىللە مىزىنگ شىلە پاجىغالى ياغدابىا دوشىمە گى نىنگ سبأپلرى، بىتىرىلىن اولى هم بويسانچلى ايشلارينگ يانىندا ادىلەن اولى يالنگىشلىقلار حاقىندا، اول گونلرى گۈزى بىلەن گۈرۈپ اكىن بىلەن چكى لرىنگ طاراپىنдан كۈپ ماقالالار يازىلدى و گلچىكى نسيلارينگ گۈزى آچىلىپ شىلە گونلرينىڭ قايتالانمازلىغى اوچىن يەن-دە يازىلار.

البته الدن گىدىن و دې لە نن مىللە حاقلارى قايتارىپ آلماقلىق، آغىر يولدان گچىيار و اونونگ اوغروندا ماللار و جانلار قوربان ادىلەمە لى بولياز. اما اول بىلارينگ، بىزىنگ مىللە مىز اوچىن حاصن پاجىغالى گچەمە گى و حاتدا دوام اتمە گى نىنگ، منىنگ پىكريمە گۈرآ اىكى اساسى سبأبى بار. بىرینجى دن: مىللە مىزىنگ تجربىه سى نىنگ قاتى آز بولماغانى و شىلە آغىر هم ھاپلى گونلرده مىللەتىنە يولباشچى ليق ادىپ بىلەن كۈپ ماقالالار يازىلدى و گلچىكى نسيلارينگ گۈزى نتىجە سىنەدە: اوزلارينى "حالق فدایي لار قوراماسى" دىبىپ آدلاندىران كىمە كى مىللەتىنگ قوراماسينا اينانىلماغانى بولدى. اما شول دۇوير حاقدا اىكى زادا بىرلەنەن ياشايارىن:

1- هر بير تارىخى پورصاتلاردا بولشى يالى، مىللە مىز بولىشى يالى، مىللە مىز بولىشى يالى، مىللە حاقلارينى آلماق هم-دە آتا-بابا يوردونا اىه چىقماق اوغروندا آغزى بىرلىك بىلەن حرکتە گەچدى و "اوقۇ گەرە ك حاط گەرە ك، توركمىنچە مكتب گەرە ك. الدن گىدىن يىلرى، قايتارىپ آلماق گەرە ك" دىه ن شىغارى بىلەن اوزونى بىر مىللەت حؤكموندە بىيان ادىپ دونيائى گۈركىزىپ بىلەن. بو شىغار شو گون-دە بىزىنگ اينگ دوغرى مىللە شىغاريمىزدىر.

2- دونيادە اينگ عزيز زات بولان شىرىن جانلارينى مىللە نىنگ اركىنلىكى هم آبىراپلى ياشامامغانى اوغروندا قوربان ادە ن قاھريمان انسانلارى مىز بىزىنگ مىللە شەھىدلرى مىزدىر. اولارى ايل-گونى مىز ھىچ-ھاچان اونوتماز و اونوتمالى دالدىر. اولار مىللە نىنگ تارىخى يولونا ايشيق سالىپ ويجدانلارى اوپارىپ دوران پارلاق يىلدىز لاردىر.

"انه ديل"

آپاق آستیندا قالماق بار، بگلیک بار
دیلیم تورکمن گپلأپ، اشتسه م قوشما تار.

سوزلر قارا گە ير، قان آغلار بىتىم.
شول گون آغاج آتا مىنندىر مىدىم.
آشغالاد-1992

(بو اىكى بىت، اوتونز ياشا يىتمە دىك توركمىنىستاندا گچىرىلىن يارىشىنا گىريش سۇزى اوچىن
آيدىلدى. بو يارىشا تورکمن صاحرا دان-دا باغشى لار چاغىرىلدى.)

ياشايىشدا سۈكە لىيك بار، ساغلىق بار
يؤنه، دىيرى ليگەمە اينانيان هاچان،

چالىنmasa سازلار، اشتمە سە آيدىم،
انه مىنگ هو دىلەن دىلەن حارلاسام،

"سۇيىگى دويغوسى"

دانگ شمala گوللەنگ ائرانيان چاغى،
سوونا دك سۇيىگى ليم يادىما گلىيار.

اوزاق كويىر آيلاناندا باشىمدا،
يار يادى يورە گەمە، ياغتىلىق سالىار.

آق مايا آسماندا سويدىن دۈكىنده،
آى كا اۋزى، كا-دە سۇيىگىلىم بولىار.

سأـهـ رـىـنـگـ گـيـجـهـ دـنـ دـورـنـيـانـ چـاغـىـ،
سوـنـالـانـگـ سـوـلـارـداـ دـارـانـيـانـ چـاغـىـ،

غـامـلـىـ آـغـشـامـ،ـ آـقـارـ سـوـوـيـنـگـ باـشـىـنـداـ،ـ
آلـىـسـلـارـداـ گـونـ قـانـ آـغـلـاـپـ يـاشـانـداـ،ـ

آـىـ آـيـدـىـيـگـ گـيـجـهـ لـرـ،ـ سـىـلـهـ چـيـقاـمـداـ،ـ
يارـىـ يـاتـلـاـپـ،ـ دـولـانـ آـپـاـ باـقاـمـداـ،ـ

(يتگىنجىك بىللارىمدان يادىمدا قالان سطىپىلر)

"يولا چىقىش"
(عادالاتلى دوزگونه سارى)

غۇ غالى دۇنیانى گىنگەن گۈزلەلينگ
 عاجايىب دۈرىمېز حاقدا سۈزلەلينگ
 بىبىك انقلابىنگ اىزىن اىزلايلينگ،

يورىنگ عادالاتلى دوزگونه سارى
 دردە دلالاتلى دوزگونه سارى.

گون ساپىن آچىلىار انسانىنگ باغتى
 آچىلدىقچا چاغشاد ئالىمانىڭ تاغتى
 گىتدىكچە باسىپ دور، توملوگى ياغتى،

يورىنگ عادالاتلى دوزگونه سارى
 دردە دلالاتلى دوزگونه سارى.

اويانىار ازىلن حالقلارىنگ بارى
 گۈز آچىپ آتلانىار سۈۋە شە سارى
 ياغتى گونه چىفدى دۇنیانىنگ يارى

يورىنگ عادالاتلى دوزگونه سارى
 دردە دلالاتلى دوزگونه سارى.

دۇولرىنگ دۇنیاسى دارالىيار بارها
 انسانلار آيىلىپ، آر آلىار بارها
 يولداشلار! دانگ دويبى آغارىيار بارها

يورىنگ عادالاتلى دوزگونه سارى
 دردە دلالاتلى دوزگونه سارى.

بىر ياندا دنگلىكىنگ گۈزل دۇنیاسى
 بىر ياندا دنگسىزلىك، ادىأر بوزغۇنى
 ايکى دوزگۇن گۇرە شى نىنگ قىزغىنى

يورىنگ عادالاتلى دوزگونه سارى
 دردە دلالاتلى دوزگونه سارى.

پاراخاتلىق ايسلاپ، يىنگە رئيس اورشى
 اورش اىسلە يانلە، چىقاريس قارشى
 اومىيت بريأر بىزە تارىخىنگ بارشى

يورىنگ عادالاتلى دوزگونه سارى
 دردە دلالاتلى دوزگونه سارى.

ماركسىزم-لىنىزىم كسىگىر يارا غمىز
 سوسىالىزم دۇنیاسى آرقا دىرە گمىز
 داغدان آرقامىز بار، داشدان يورە گمىز

يورىنگ عادالاتلى دوزگونه سارى
 دردە دلالاتلى دوزگونه سارى.

انقلاب گونە شى، سالىپ دور يالقىم
 جوشىيار واطان، اورىيار هايياتلى تولقون
 قالبى بىلە اورىيان، اى توركمىن حالقىم،

يورىنگ عادالاتلى دوزگونه سارى
 دردە دلالاتلى دوزگونه سارى.

(توركمىن صاحرا-1983)

"دۇرت گۈچك"

آى بىللار آيلاندى، دولاندى دۇوپىر
ينهــدە ساحراما چايىلدى يالقىم
ينهــدە دوغوردى دۇرت قوچاق اوغلى
آبانى، كىميرى دوغوران حالقىم.

واطان آسمانىندا دۇرت پارلاق بىلدىز
عاجاب دوغوب، تأسىن ياشىب گىتىلەر
ھر عمر دۇرە دىب ابدى سطير،
عاجايىب رو باعى قوشوب گىتىلەر.

بو رو باعى آيدىم بولدى دىللار دە
انه لر ھودى اديب سؤىدى بالاسىن
يوغرولدى زاحمتە، سىنگىدى گۈللار،
جادىلادى گلىنــقىز لار لآلە سىن.

جاندان قوشى دۇرە دنلە آقىش!
آتا كىسبىن يئورە دنلە آقىش!
ايــلــكۈن اثنامىدى، أكىرت گوچى نىگىز
آراسسادى، سؤيگىنگىز ھم اۋچى نىگىز.

دوشمانىنگ پالتاسى، اتمە دى اثر
ير توتمادى، يرسىز اوران تؤھمتى
آخميرلى دوشدىنگىز، حىلە دوزاغنا
قان او جاق لار، باشغا چارە تاپمادى.

دوست دىه نىگىز، دوشمان بىلەن بىر چىقىدى!
بىلان يامان يرده، زأھە رىن دئكى.

بىقىلىپ دوشندە، دۇرت أپت قايا،
گولوستانىنگ گور توقايى تاوش اتدى!
غضاب دونون گە بىپ، سىلەكىندى ساحرام،
ايــلــگۈنونگ يېگىنچى دونيائى توتدى!

اوق بولۇپ، دوشمانىنگ يورگىنى دشه ر!
دامجاــدامجا شەھىدلەمىزىنگ قانى،
توركمنىنگ قالبىندا ابدى ياشار!
توماج، ماغنتىم، طوواق ھــمــدــهــ جورجانى.

ھــرــ گــرــ چــكــ اــيــزــ يــنــىــ، مــونــگــ گــرــ چــكــ تــوــتــارــ!
كــيــنــگــ جــاــھــانــ يــاــيــلىــپــ، شــانــلــىــ دــانــگــ آــتــارــ!

(داش اوغوز 1986)

"قاھريمان"
(شيرمحمد توماجا)

لائله زارلى گۈزىل ساحرام باغش اتدى،
گۈوين آچىقلىيغىنگى، گۈزىل سولخونگى.
ماوى خازار اچدى عاقىل دوروسىن،
هم قاي گونى قوپيان، يوره ك تولقونى.

باندلىكىنگە بأس گلمزدى دماوند
ايماينىنگ بركلېكىنگە زاگرسىنگ داغى.
گۈراوغلى دك أردىنگ، سىدى دك سردار،
پاراصاتدان پاي برىپىدى پيراغى.

باتماز سىنىنگ آتىپ گىدين تولقونىنگ!
باتماز سىنىنگ سالىپ گىدين يالقى مىنگ!
قووانماغا حاقى باردىر حالقى مىنگ،
توركمىننگ قوج اوغلى، قوچاغى توماج.

توركمىننگ قوج اوغلى، ساحرانگ بورگودى
ادىپ گىتىنگ اينك موقاددس سارغىدى،
دىدىنگ: قىرق بىيل مايا بولوب گىزندە ن،
بىر بىيل نامىس يوكلى نر بولوب ياشانگ!
دىدىنگ: سوغولجان دك، سوирىنمان لايدا،
بورگوت دك، داغلارا سر بولوب ياشانگ!

آل آسماندان شاغلاپ ايندىنگ عاجايىپ!

قاناتىنگ قيراندا دوشمانىنگ تىرى
شوندا-دا يارالى قالبىنگى بىلاپ،
ايل-گونىنگ، واطانىنگ، دۇنىانگ تاقديرى،
يازىپ گىتىنگ اينگ موقاددس كلامى،
قىزىل قانىنگ بىلن ياشىل چمنه:

گۈرشىمەلى، گۈرشىمەلى قايدوسىز!
آزاد دورموش قازانىنچاڭ واطانا،
باقى گونش، دورى آسمان جاهانا،
اوز اركىنلىك توركمىن ايليمە حؤكمان!
ائقبال لار اويانماز، شول گونه يتمان.

بو كلاما سجده اتدى قىياalar،
گۈوسىنە ناقش اتدى گۈزىل گولوستان
بو كلامدا اينه، شىلە حورمات كأن،
بو كلامدا كرامات كأن، قودرات كأن!

ياشايىشىنگ، ائورنەمىلى كلامدى،
اولومىنگ هم بىر موقاددس موقامدى.

چالىپ گىدين شول عاجايىپ موقامىنگ،
قوجا داغلانگ بىللارىنده يانگلانيار،
خازارىنگ قوموندا، گۈزىل ساحرامىنگ،
قوش-قۇمرىلى چۈللارىنده يانگلانيار،
قوجامان داغلارдан، خازار مۇوجىنەن،
موقاما قايتارغى، شىلە يانگ گلىيار:

اۇريلر!، اۇريلر!، اۇريلر حۆكمان!
 توماچلار اۇريلر، او زاغا چىمان.
 آق مايانگ سوپىدى دىر، ايل-گون آرزوى،
 قودراتىندان قاھرىيەنلار دىرە لر!
 "آق پامىق" دى، قانى قاچان واتاينىگ،
 قارا دؤوسىز دوغjac دانگلارى گۈرە ر!
 (داش اوغوز 1986)

"ايلىكىننىڭ لاله زارلى يولى نىنگ" (گورگن باھلۇكە)

قوچ بىيگىتلەنگ لاله زارلى يولى نىنگ،
 گىنگ ساحرامدا او شىن آيان لاله سى
 او زاق بىللار اجىر چكەن حالقى مىنگ،
 آرقاداغى دىنگ ھم گرچك بالاسى.
 اى عزيز حالقى مىنگ قالبىندان دۈرأن!
 گەرە كلى دىنگ بىزە هنېزلىر اورأن.
 عزيز گۈرگن، آزاتلىغىنگ عاشىغى،
 عزيز گۈرگن، ساحرامىزىنگ گالشىغى.
 تىنە حالقا پايلانگ قوشى دىر دىسان!
 سچىنگ گىنگ ساحراما سۈزۈرىنگ دورىن!
 دىدىنگ: پايلامالى اىزىنى كىسمان!
 انه دىلى مىزىنگ گۈوهرىن، زرىن.
 اينگ كۈزىل آرزو وينگ، سوسيز چۈللەدە،
 دۈرە تمكىدى عاجاپ باغى-بوسىسلىنى
 آرزو اتدىنگ، عادالاتلى او لىكە دە،
 او زاركىن ھم آزاد توركمنىستانى.
 كۈزۈمدەن گىتمە يار، گىتمىز ھىچ ھاچان:
 قوشى بىغناقلارنا، كېلە لىر دك،
 دوملى-دوشىدان ايل-گون چۈزۈپ گلنده،
 بىر بىيگىت، آزاتلىق سازىن چالاندا،
 چاپايف حاقىندا قوشى او قانىنگ،
 آزاجىق باسلىپ، سادالىق بىلەن،
 مارە كانگ يوزونە ماھرم باقانىنگ.
 شوندا، او ز ايليمىنگ چاپايفىنى،
 سىننگ مردانا كىشىنگەدە گۈرۈپ دىم،
 شوندا، چاپايفلانگ اولمە ياندىگە،
 بويسانچ بىلەن پىكىر آيلاب دورۇپ دىم.
 كۈزۈمدەن گىتمە يار، گىتمىز ھىچ ھاچان،
 شول باريانگ، آيغىتلى أدىملەر بىلەن
 قولتوغىنگدا "خىدير دريانگ" "ائقبالى"
 يورە گىنگەدە ايلينىگ، دونىانگ ائقبالى،
 خىالىنگدا، گلچك باھار لار بىلەن...

ائنا ملي، ائنا ملي، بارها ائنا ملي،
ائقال گۈزله گىنده يۈرە رىدىنگ دىنمان
بولوتلارى سىرىپ او زين اللرىنگ،
توملوگىنگ اىچىندىن گچىپ گۈزلىرنگ،
پارلاق "دانگ بىلدىزى" گۈرنىنىڭ حؤكمان.

اجير چىن ايلينگ، حاجين آلاندا،

يرسىزلىر يرىنه اىه بولاندا:

آق قوش يالى يىنگىل يۈرۈپ گلنگدە،

يازا اۇرپىلدى، خازانلى گوپىزلىر

بىنگىنگ واصىپىندان، عجىزدى سۈزلە...

توملىكىنگ عاشىغى، يېڭىنچى دۇولر،
گۈرۈپ بىلمان بو عاجايىپ بەھارى،
گونمه-گوندن آرتىپ، اۋچى قاھارى،
گۈزلىرى قاماشىپ، بىلە يالقىما،
اوجونى اۋوپىرىپ اركىن حالقىما،
باشىنا سالاندا گىرە كىسىز اورشى:
شوندا-دا چىقىپىدىنگ دوشمانا قارشى،
آرسلان دك ارلايىپ گۈراوغلى كىمین،
ايل-گون ائقبالىنى قوراماڭ اوچىن ...

اوروش ياتدى، كىنە لرى ياتمادى،
قويون درىسىنى گە يىن قورتىلارىنگ
واداسى نىنگ عمرى او زاق گىتمە دى،
ايکى يوزلى، پائى يامان ايتلىرىنگ.

سنى-دە قاھرىيمان يولداشلانگ يالى،
عەدى يالان نامارتىلارچا توتىدى لار
عار-نامىسىلى بىبىك شاهىر سىدى دك،
 قوللارىنگى باغانلاپ تورماً آتدى لار.

اما سى شوندا-دا دوشىمە دىنگ تاپدان
دەسانىنگ باشلايدىنگ تازە بىر بادان
ينه دە باشلايدىنگ مدنى اورشى
ينه دە ايشلە دىنگ، دەسانىدىر قوشغى
گويچىنگە گويچ قوشدى، آز اتلىق عىشقى.

دوشمان چوپىرتجىدى زىلى تورمە دە
سن بولسا گىتىدىكچە تاپلاندىنگ دوردىنگ
بۈرە كە قابىنایان قوجىرىنگ بىلەن،
تورمأنى-دە، چىن مكتبه او وپىرىدىنگ.

قاراچى لار بارها قودوز آچدى لار

تازە-تازە پىتنە لرە گچىدى لر،

دىدى لر: دۇوەملى، هەھىلى قىناب،

اينگ الھەنج يوللارى گۈرمە لى سىناب.

گچىرىدىلر سىناغ، اينگ الھەنج سىناغ!

گۈرۈلمە دىك جنایاتلار اتدى لر:

بىر ساحەر، گتىرىپ گۈزۈنگ آلىنىدا،

قوج يولداشىنگ، سىيد قوجوغى آتدىلار!

اما ايکي گرچك، ايکي قاهر يمان،
أر دك حوشلاشىنىڭيز دورقونگىز پوزمان.
قانىملار بولساخنا گنگ قالىپ آشا!
قارا پالتالارى دگه نسونگ داشا،
آخميرلى او توروب گنگە ش اتدىلر،
اينگ الھنج سيناگى اورتا آتدىلار!

دېدىلر: يولداشىنىڭ آق بايرامى نى،
گتىريپ گۈزلرینگ آلنинدا آتجاق!
سونگرا، سنى آزاد اديپ تورمه دن،
ايل اىچىنده شىلە گوررونگ يايراتجاق:
ايلكى گورگن اول پاخىرى تو تدورىپ،
سونگرا بار گونئى دوسونا يوكلاپ،
اۇزى سىپجاق بولان، اونى آتىرىپ!
شوندا قاھار-قاضاپ قورشادى سنى!
تو تاشىدىنگ آلاولاپ، او رىليدىنگ او دا
آرقاداغىنگ اينىنىڭ آق بايرامى نىنگ،
مرئانا كىشىنى گتىريپ يادا،
من بىلە نامىسى چكىپ بىلمە رين!
بار يىگىرنجىنگ بىلەن، سس سىز قىغىردىنگ
حاياسىز گۈزلرنه دىكىپ گۈزلرینگ،
گؤيا قارا يوزلىرىنە تو يىكوردىنگ.

چۈركىمكەن او مىدىنى او زدولر،
اينگ يونگراقى چارا ناقشا دوزدىلر.
دېدىلر: اد ايندى سونگقى وصىھ تىنگ!
دېدىلر: ياز ايندى اينگ سونگقى حاطىنگ!
اينانيان، حاطىنگ-دا ياشايشىنىڭ يالى:
بىزىنگ اوچىن اينگ قىيماڭلى ساپاقدىر
آرزودىر، اينامدىر گۈزىل گلجه گە،
توملوگىنگ گۈوسىنى ياريان شاپاقدىر.

دېھ نسىنگ: ايل-گونوم، دوغان-قارداشيم!
سۈيگولى سيرداشيم، عمر يولداشيم!
كۈشە گىم ؟ايل ميرات ؛ دىك بولسون باشىنگ!
منىنگ اوچىن قارا گە يىپ ياس تو تمانگ!
غام يو ويدىپ، گۈونى چۈكگۈنلىك اتمانگ!

چارقانداقلى يولدىر، آزاتلىق يولى،
قايا دك اينرلر بىقىلار گىدە ر
اركىنلىك عاشىغى يىكىتلر-قىزلار،
حازان ياپرااغى دك دؤكولر گىدە ر...

بىزىنگكى دىر حؤكمان! گۈزىل گلچك لر.
گىچە، اونگون تو توب بىلمىز ساحە رينگ!
نيشان قالماز، بو دومان، بو قايلاردان!
قورساغى دولى دىر، بو غۇرغالاردان،
او مىتلى آيلانيان بو قارا يرىنگ.

شىدىپ، حاطين هم-دە عمرىن قوتاردى،
اينگ سونگقى سارغىدىن، ايله ياتيردى
سونگ-دا باش گراملىق قورشون گولله سى،
بىر يورە ك دال، بىر دونيانى ياتيردى.

قادىر بىلەن حاقىنگ، ماهرىيابان ايلينگ،
بوگۇن سنى حورمات بىلەن ياتلايار،
آدامزادىنگ گۈزل گلجه گى اوچىن،
دؤكىن درىنگ، بىرەن قانىنگ حاقلايار.
سن كىمىن قوچاقلانگ عزيز آدېنى،
ابدى ليك قورساغىندا ساقلايار!

عزيز گورگن! بىز هم بو گون بىغانانىپ،
ياتلاياريس سىننگ گچن يوللارينگ
قارشىمىزدا دورسونگ، چالا بىلغىرىپ،
قاھرىيامان شەيدىلنىڭ، توتوب اللرین،
بنە قايتالايانگ دىرى لە اوچىن،
اۆزونگ هم-دە يولداشلارينگ سارغىدىن:

اوزاسىن، اوزاسىن، بارەن اوزاسىن!
دانگا سارى، لائە زارلى يولومىز
اوزاسىن، اوزاسىن، بارەن اوزاسىن!
تا يىتىنچا، ياغتى گونە ايليمىز.
بولماسىن يولومىز، جانگلى كروه نسيز!
قايالى قاپلانگلى يوللار آشمالي،
گورگنى بولارمى، يادا گورگنسىز،
جانگلى كروه ن، شانلى دانگا يتمە لى!

هاوا، كروه ن آغىر يوللار آشمالي،
هر انسان اۆزۈچە قوشانت قوشمالى!
شىلە راك قوتارياز، سارغىدى سۈزى،
سېنلاپ دور بىزلىرى، او مىت لى گۈزى...
(داش اوغوز 1984، گورگە نى ياتلاما بىغناقدا او قالدى)

أر آيدىمى (أننин-آننگىلى گۈڭلەنگى يە)

ساحرام دوغورى قوچاغى
بسىلە دى ايل-گون قوچاغى
سۈنمز جوماردىنگ او جاغى
اولى ايلە ياردىنگ أننин.

آدېنىڭ پلە كده ن او جالان
انە توپراقدان گويچ آلان
سايانگدا حالقىم دىنج آلان

ميداندا سرداردىنگ أننин.

نسمى نينگ يولون توتدونگ
حالپالارى حار اتدينگ
سن بير يانىپ دوران اوتدىنگ
دؤو جانينا ناردىنگ ئىننىن.

داغ قاياسى دك دورانگدا،
بورگوت دك دوشونگ گرنگده،
ناغرا چكىپ جان برنگده،

دوشمان قالبىن ياردىنگ ئىننىن.

اولمونگ ايله آغىر دوشدى
داغلار آغلاب، سىل گوز ياشدى
گون تاوش اديپ، آغلاب ياشدى

شىلە قودرات أردىنگپ ئىننىن.

پولاتدان بركدى ايمانىنگ
ايلىكىنە باخش اتدينگ جانىنگ
سنى دوغوران انائىنگ،

شىر يورە گى باردىر ئىننىن.

(برلين 1990)

يىدى گن لر

(توركمىن صاحرانىنگ مىلى قاهرىيمانانلارينا)

گون گچيار، آى آيلانيار،
بىللار
بىر-بىرى نينگ ايزىندان،
ال يىتمز ماقصادى ايزارلايان
ايرگىنسىز كروه ن دك،
شول انگىپ بارياز، انگىپ بارياز...
قار اوستونه قار دوشيار،
غوبار اوستونه غوبار...

يامانلارى مىزى، ياغشى لارى مىزى،
ياغشى گونلارى مىزى، يامان گونلارى مىزى
دىه رسىنگ،
هېچ هاچان
هېچ هيلى حادىثا بولماديق يالى،
شول گۈمۈپ بارياز، گۈمۈپ بارياز...
قار اوستونه قار،
غوبار اوستونه غوبار...

گۈونىمە يانگى يالى
مرە د آقانگ آيالى
قۇنگىشى مىز سولطان اجه،
قاراۋىينىڭ داش ايشىگىندە
سولوپ گىدىن دوشە گىنىدە
دولان آبىنگ ايشىغىندا
پىشگە سىنى سويندە رىپ،
سويجى-سويجى گوررونگىن
دانلى بالا دؤندە رىپ،
ايگ اگرىپ او تورانى.

آقىمىندا جونگقارىپ،
او تىردىلار آنگقارىپ،
بىر قولپاقلىجا او غلان،
قىزجا غازى ما ويچا.

عاجايىپ سولطان اجه،
شول گوررونگ بىرپ او تىر.
دېرسىنگ در دلشىأن يالى،
گۆزل توركمن صاحرامىنگ
آسودا آسمانىندا
پاتراق يالى آچىلان،
سانسىز بىلدىز لار بىلەن.
دېرسىنگ گېلىشىأن يالى،
شول تىركشىرىپ او تىر
قىصصا ايزينا قىصصانى.
ھر بىرى نىنگ شانينا،
دوزوپ عاجاپ دىسانى:

گۈرون سە شول ؟ اوچ بىلدىز ؟،
ساريچا توموس دوشە ر.
گۈرون نىدە ؟ يالدىراق ؟،
گۈندىزى يانغىنلى راق،
گىچە لر سالقىنلاшار.

اول "عمرى ضايا بىلدىز" ،
پارلاپ دوغار، تىز ياشار،
قىلىغى ترس دونىه دن،
بۇرە گى او دلى گچر.

"اولكر" دوغسا توموسدىر،
ياشان گونى قىش بولار.
گۈز حاصىللار يېغنانسا،
گۈونى اوران خوش بولار.

گۈریانگىزىمى اول اوچى؟
"اکىز آولاقلى گچى"
بىر-بىرىندن آزاشىپ،
مەدام سرگىزان اولار.

هانها اوزىن "آق يولى"،
گۈریانگىزىمى بالالار؟
كؤشە گىنىي بىتىرىپ،
شول زارىن بوزلاپ گىدىن
آق سويدىن دؤكە-دؤكە،
بالاسىن ايزلاپ گىدىن
"آق مايانىنگ سويدى" اكن.

اول گۈرونىيان يىدىسى،
"بىدى گن" دېر قوزى لار.
گۈرۈپ گۈرنىيم قانماسا،
بۇرە ك-باغرىم ازولر.

"يدى گىnim، يىدى يىلىدىز
يدى قونار، يىدى گۈچر
ساناسام ثوغابىم آرتار".

ا يىنها، شو ساناواجى،
يدى گزە ك بىر دەمدە
قايتالاپ بىلەن بندە،
حايير-ثوغابقازانار،
گۈنلۈرى آزالار ...

اوزادىقچا سولطان اجانگ
گىڭ-اناپى دىسانلارى،
حايран قالىپ چاغاجىقلار،
دولى يالى گۈرۈپ دىلىز
بوزمونگلرچە واقالاردان،
توتوشلىغنا اسمانلارى.

نه گنگ دونيا اي تانگرىم!
يىلىدىز لارينگ دونيأسى.
اشدىلىپ دوران يالى!
دىرسىنگ، قوخى-غۇوغاسى.

"يدى گن لر، يىدى يىلىدىز،
يدى قونار، يىدى گۈچر،
ساناسام سوغابىم آرتار!"

کیمەردى کايدى گن لى؟
 آدلارى شىلە موقادىس!
 هايىسى ياغشى زادالاڭقا؟
 نادىپ شىلە آد آلانقا؟
 اولار هايىسى گرچك، ناهىلى أرىدى!
 آدلارين ساناسانگ ۋوغابى باردى.

بلكى اوڭ ياغشى زادالاڭ:
 بە بىك تانگرىنگ غاصبابىندان
 ايل-گونىن قوتارماق اوچىن،
 جانلارىندان گچنديرلر.

بلكى اولار: يېرىنگ يوزىن
 دورشونا ياغشى اتجىك بولۇپ،
 دونيائىنگ بار يامانلىغىن
 يدى پىالا دولورۇپ،
 بىر دەمىنەدە يېنىدىرلر.
 كىم بىلىار؟

شونگا منگىزش كۈپ سوراغلار،
 سولطان اجانگ ايگى يالى،
 بىننەمىزدە آيلانىاردى.
 سولطان اجانگ يوماقلارى،
 دورا بارا بىكلىاردى،
 اونگوندأكى پىشگە لرى،
 گىتىيگىچە آزالىاردى... .

بىلدىز لار اوچۇپ باشلايار،
 "يدى گن" گئچۇپ باشلايار.
 سولطان اجانگ ھۇپىرلرى،
 بىر اىيەم ياتىب قالىپدىر،
 اىكىسى-دە قوزى يالجاق،
 سويمى اوفا باتىپ قالىپدىر.

سولطان اجه تورۇپ، يازىيار-دا بىلين،
 اىچە رىك گچىرپىار اىكى كۆشە گى،
 خوشلاشىپ "دانگ يېلىز"، "يدى گن" بىلن،
 يېغناشدىرييار يوماقلارى، دوشە گى.

هوا بالالاريم، يانگى يالىدى،
 شو گوررونگى بىرپ دوران زاتلاريم.
 دىرسىنگ، قارا اوئى-دە يېرىنە يالى،
 ھم-دە يانگقى توتۇپ گچن آدلاريم.

اما،
 دوروپ، بير سره تسم ايزيما:
 قيرقدان آشا قار دوشوپدير اوستونه.
 دوشوپدير اول آنالي ياتلامالار،
 قاتلاق-قاتلاق توز-توپراغينگ آستينا.
 "سلطان اجه" نيرده؟
 "ماويجا" هاني؟
 كيم بيليار.

بلکى، سلطان اجميز:
 شول بيلديز لانگ يانينا،
 آزاشان آولاقلاري،
 يوره گى يانان انا
 تابشير ماغا گيدندير.
 يا كؤسه نن آق مايا،
 بيله زارين بوزلاشىپ،
 كوشە گىنىي ايزلاشىپ،
 قوشور ماغا گىدە ندىر ...

اينه شىدىپ،
 دوينكى سو يالىجا قولپاقلى چاغا،
 بو گونكى چالاران دانگ آثار آقا:

آق جايىنگ داش ايشىغىنده،
 دولان آبىنگ ايشىغىندا،
 گوللى دوشە گىنگ اوستونده،
 دورى آسمانىنگ آستىندا،
 او غلانجىقلارى داشىندا،
 چاي ساچاغى نىنگ باشىندا:
 كاڭتە-كائتە چاىين اىچىپ،
 كۈنه لردن تازا گچىپ،
 گوررونگ برىپ اوتىر ...

يئنه، عزيز بالالاريم!
 من بو گىجه، حالقى ميزىنگ
 قوجاغىندان گۈنگە اوچوپ،
 دانگا سارى يوللار آچىپ
 باريان بيلديز لارى حاقدا
 گوررونگ برجك آزدا-كۈپدە
 دىپپ، آغىر قايغا باتىار
 بىردىن اوزانق اويا گىدىيار.
 سونگ فالدىرىپ آغراس باشىن،
 سۈزۈن شىلە دووام ادىأر:

منینگ عزیز بالالاریم!
 گؤگونگ يوزون قووجا گۆزلانگ.
 تانانلارمی گۈرکىزە بین،
 بارماغىمی قووجا اىزلانگ:

هانها اول توپباق بىلدىزلار،
 هاتار-هاتار "يدى گن لر"
 توركمن صاحرانگ آسمانىندا،
 يانىپ-يالدىرىپ دوغانلار.
 انه لىنگ پاڭ دويغوسينا،
 عاشقىلارينگ سۈيگى سىنه،
 آتلارىنگ حورماتىنا،
 آدامزادىنگ قودراتىنا،
 ياشابىشىنگ پاكلېگىنە،
 بوره ك لرينىڭ آفلىغينا
 توپس بوره كدن ئنانانلار.

آى يالقىمنا تىين يووپ،
 دانگ شمala طارت قىلىپ،
 انسانى تانگرى دك سۈيپ،
 اونگوندە باشىن اگن لر
 توپراغا سجده ادىنلر
 هاتار-هاتار "يدى گن لر".

كۈزلەر نىگىز سوراشىپ دور،
 يىنە آيت دىپ او لار حاقدا.
 جانىم بىلن آيدايىن من
 بىلەنلەر مى آزدا-كۈپە:

آغىر غوغالاردا، اولى نامىسىدا،
 من-من دىبىپ اورتا چىقان أرلىدىر.
 آنگزاق قىشدا ائسىسى بىرىپ ايلىنە،
 غانىملارا، يانىپ دوران نارلاردىر.
 روحlarى آسماندا پارلاك بىلدىزلار،
 قانلارى صاحرامدا لآلە زارلاردىر.

هاتار-هاتار "يدى گن لر"
 انسانا باشىن اگە نلر
 توپراغا سجده قىلانلار
 يى قونار، يى گۈچر،
 گىچە لردىن دىنمان گچر،
 بارىپ شانلى دانگى قوچار،
 ياغىتى گونونگ يولون آچار.

سالام سىزه، اى قودراتلار!
بە بىك داغلاردا بورگۇت لر
دنسانىنگىز يورە كىلدە
مکانىنگىز دورى آسمان
ساناسام ئوغابىم آرتار،
ساناماسام داڭ من ائنسان.

هاوا كۈشە كىرىم، اول أر دوغانلار،
نأچە آقىشلانسا، ينه-ده آزدىر
آسمانىنگىز بزە گى، اول ئىدى گەن لر؟،
ياشسالار خازاندىر، دوغسالار يازدىر.
يورە كىلدە آلتىن بىلەن يازاريس!
دونيا دورسا، دېرى قالار آدلارى.
سورايانگىز،
سيزدن سونگ-دا سورارلار،
اول "يدى گەن لرينىڭ" كىمىدى آدلارى؟

يادا دوشن لرينىڭچە بىن ساناب
بىلدىز كأن، بارينى بولمايار تاناب.
قونگىشى-قولام، آتا-انه لرنگىزىن،
دايى-دaiزا، ينه-ينه لرنگىزىن،
سورانگ قالانلارنى، ايزىنلى كىسمان
عاجايىپ بىلدىزدان دولى دير آسمان.

اوقيايان دك اينگ موقادىس كلامى،
هرسىنە مونىڭ سونوپ آقىش-سالامى،
سانادى آد ما آد، هاتارما هاتار،
يورە گى باشلى، گۈزى ياشلى دانگ آتار:

هانها! اول گۈرونپىان "دۇرلتار"،
اسەن، طوواق، ماغتىم، شىرلى.
هانها! "گۈرگەن" يوزى نورلى.
اول! "آى مأت" چىن شىرلەنگ بىرى،
هانها! "أتنىن" أرلنگ أرى،
هانها! "قىزىل" صاحرانگ شىرى،
ھول! ايكيىسى، عمرى ضايا،
منگزأپ دوران گونه-آيا،
آرسلان "آرقا"، شىر "عمادى"
اوچمز هرگىز، يانار دورار
يورە كىلدە ياقان اودى.
اول ايكيىسى، ھم-دا "آتا"
حايىپ گىتىيلر، بولدب خاطا.
ھول! يالدىر اپ دوران "جليل"
ائنسانىنگ پاكلەنگە دليل.

هول! گۈرۈنیان "سېيد قوجوق"
بۇرە گى أق، گۈونى آچىق.
هانها! اىكى "عابدىل جليل"
ياددان چىقىارماز اولى ايل.
اول! بىرى نىنگ آدى "هاللى"
گىنگ صاحرامدا آدى بللى.
يانىندا ينه بىرى بار،
تۈركىمنىڭ قوچ اوغلۇ "بىدار".
هول! اىكى فانا بولاشان:
بىرى جلالد الله دوشەن،
اول بىرىنە گۈلە دىگن
"آخوندى لار" اىكى دوغان.
هول! گۈرۈنیان بأش كۈرپە لر،
بىر-بىرىندىن ياش كۈرپە لر،
ايل آرقاداغى "آرقالار".
هول! گۈرۈنیان "بايرام بى بى"
يانىندا كۈرپە بالاسى
اشدىلىپ دور، توبا-تاتىگرى!
انانىنگ آھى-نالاسى...

سانادى آد ما آد، هاتار ما هاتار،
هاتار لارىنگ اىزى، گۈر نيرأ يترا!
سونىڭ، سۆزۈن آياقلاب يۈواش-يۈواشدان،
باشىنى قالدىردى، دىزىبنا چۈكۈپ،

دىدى: بالالاريم قىيىلمانگ بئيلە.
غانىملارىنگ قانلى گونە شى باتار!
ماتامىنگ يرىنى، توى-بايرام توئار!

اورىدان دورموشىنگ قانۇنى شىلە:
موندان ئىيلدىز؛ ياشسا،
اوندان "دانگ" آتار!

(برلين 1990)

«دو غدوق دیام، تورکمن صاحرام»

سوراسالار دردلى يوره ك مکانىن،
قاديرينگ قابيناگى، ايللريمه دير.
ير يوزونده اينگ موقادس موقاميم،
هودى-هودى ديه ن ديللرينه دير.

سنه دير گۆزباشى اينگ گۆزل دويغىنگ،
يوره گمى پارچالان، ايلكىنجى سويگىنگ.
مونگ درىنگ درمانى، غانىمى غايغىنگ،
صاحبامىنگ آل-ياشىل گوللرينه دير.

داغلارنگا سىغىنديم، سوراپ ميراديم
آلىسان-آليسا ييتىرىدى داديم
عار-نامىسىم، گوچىم، قوجىر-غايراتىم،
بوز-بولانىپ آقيان سىلاڭىندايدىر.

باشىمدان گىتمە يأر واطان هوراسى
دنگ-دوشلار يوزونى گۈرمك هۇۋاسى
قانات قاقيان، كۈنگۈل قوشوم تالواسى،
دگەر سى قىاقلى گۈللرينه دير.

قىرق چمه سى دې لەپدىم قارىنگى
انچە بىلدىر، چكىپ يۈرىن زارىنگى
مونگ گۈزە ك آيلانسام، يرىنگ شارىنى،
گۈزۈم شول قوموغسى يوللارىنگدادىر.

(برلين 1990)

«بىرلە شىلى»

الىنگى بر اليمە، توت اليمدن جان دوغان
مانگا جان غانىم بولسون، سىننگ جانىنگا دگەن
آغزى آلايغىنگ دردى، ائزاسى باشدان آغان
اگرى اوتروپ دوغريجا، گۈرلە شىلى عزيزىم.

گل آ GAM جان سن دالمى، گچمىشە يوره ك باغىم
گل جان اينىم سن دالمى، آغىر گون آرقا داغىم
گل جان اويمام، اجه كم، قووانجىم ميوه باغىم
بىر باغىنگ گوللرى دك، پارلاشىلى عزيزىم.

دېل بىلن اوراق اورسانگ، آصلا بىلينگ آغىرماز
در سىنگىدىرىپ دېمە سنگ، يردىن حاصىل گۈگىرمىز
توموس بىننگ قابىنامان، قىش قازانىنگ بوغارماز
گل آز گورلأپ كأن ايشلأپ، درلە شىلى عزيزىم.

آغزى بىرلىك يانگلانسىن، يوره ك لرده، نتلر ده
ياوىز دوشمان ساللانسا، قارىنداشدىر ياتلار-دا
گوچلى قوردى گۈرە ندە، بىرلە شىارلار اينتر-دە
گل بىز پاراخات گونى، بىرلە شىلى عزيزىم.

(برلين 1990)

«آيراليق بيللار»

آيلانديق انچمه يوللارى سۈكۈپ
دوز-چۈرە ك نصىبە، گۈر نىرا چكىپ!
يورە گەمىزدە يانيان آيراليق او دونگ،
انچە ياد اولكە دە، كولونى دؤكۈپ.

اشىدىپدىك گۈردوک، آجى اكن قوربات
گىتىكچە يورە گىم، قىسىلىار اربەت
بىزى گۈرەن قاراگۈزلە پىنه،
گۈزۈم دوشە رەمىكا، اى آمان اوربات!

ايىدىن آيرا دوشىمك، آجى هم ياوىز
گۈوين يارىم، يورە ك شاتلىقدان قاوايز
دوراندىر گىدىن لىنگ، يولونى گۈزلاپ،
باشىنا دۇندىكىم، اول كوممت قاوايز.

كروه ن قوراپ گچىپ باريان بولوتلار
بىلمن نيرأك گچىپ باريان بولوتلار
سالام آيدىنىڭ، بىزىنگ اىلە بارسانگىز،
آق مرجنلار سچىپ باريان بولوتلار.

كروه ن باشىن بىزىنگ اولكა چكىنگلر
گىنگ صاحراما ماھير بىلەن باقىنگلار
يورە ك دويغۇلارمى تابشىريان سىزە،
تىپ واطان توپراغىنا دۈكۈنگلر.

گۈزۈل صاحرام، سۈيگا سوساپ ياتاندىر
آيراليقدان يورە ك-باغرى توتاندىر
قوى چويسىن اۋزونى، يورە ك او دوما،
قىش آنگزاغى، دابانىندان اوتندىر.

دوىغى لاريم دامجا-دامجا دۈكۈلسىن
ملە توپراق، سۈيگىم بىلەن ياقىلىسىن
باھار گلر، دورلى گوللار آچىلار،
شول گوللەر، ئارزى گول؛ آد داقىلىسىن.

خىاليىنگدا گچىار، گىچە-گۈندىزىم
چكىپ دور ايدىرەن چۈرە گىنگ-دوزونگ
ياتاندىر ؟ات او لمونگ؛ سورجا قوموندا،
چاغالىق بىللاردا باسانجا اىزىم.

دېزلاريم قوشىيار، كۈپە ليأر اينگىرىم
بارها قولايلاشىار، باريمدن آنگرىم
صاحباما ينه بىر يلمىك اىيأنچام،
قاراشىق ادەور، اى بە يېك تانگرىم.

(برلين 1990)

«گۈزىل صاحرام»
(اوستاد شەھريارا منگرتمە-نظيرە-)

تۈركىمن صاحرام، سىن صاحرا لانگ گۈزەلى
اۇوگىنگە سۆز يېمىز، دىسە ك يازالى
ير يوزى بىر قوشغى دىوانى بولسا،
سەن، تانگرى مىنگ يازان، اينگ اوز غازالى.

گۈزىل صاحرام، اىرى-ايمىشىنگ دووپ دور
گۈزى گۈرەن، دىلى بىلەن اۇوپ دور
خوراسان داغلارى باشىنگ سىپالاب،
ماوى خازار، آياقلارنىڭ يووپ دور.

تۈركىمن صاحرام، سىن سىنگ صاحرا لانگ گولى
چىيىندان قوراپ دور، خازارىنگ يلى
سو سانىڭ آق بولوت، گۈك دامجا سچىار،
اویلارنىڭ دولدورىيار، چاوجادىر دولى.

گۈزىل صاحرام، باقچا سىننگ، باغ سىننگ
آدىنگ صاحرا، يارتى گۈورانگ داغ سىننگ
قىيش سووپىلار، ساوجى دورنالار گله ر
بولار ينه، دئوران سىننگ، چاغ سىننگ!.

تۈركىمن صاحرام، داغىنگ، سىلەنگ گۈزىل دىر
قوينىنگدا ياشايىان ايلينگ گۈزىل دىر
يۈنە، ير يوزوندە بار گۈزلىكىن،
تۈركىمن انا بىرەن "دەلىنگ" گۈزىل دىر.

اولوملانىڭدان، سورولر سو اىچىرى
قاپالانگدا آغىر-لاچىن اوچاردى
ھر ايکىندين "ات اولومىنگ" يولوندان،
"بىگ دادە مىز" قىرات مىنېپ گېرىدى.

گۈرە رىن من ينه، قارا گۈزلىرى
اينگ آغىر گونلار-دە گولر يوزلىرى
بار درىنگ درمانى ايل-گۈن قوجاغى،
دىرى ليك سووى دىر، يورە ك سۆزلىرى.

(برلين 1990)

«دوست ساچاغى»
(عزىز دوستوم عبدالله حسینى نىنگ اۇيوندە مىخمانچىلىقدا)

آلپ داغى نىنگ اته گى،
او مسوملىك گىچە.
تۈۋەر ركىن ھاييات آتىار،
گور تو قايلى دې لرينىڭ قاراسى
اتك لر دە سوينىپ گىديار،

باییر لارینگ گؤوسین پاریپ،
گور جنگللى دره سى.

دېمۇزىدە دورى آسمان،
سېنلاپ دور دونيائى،
سېنلاپ دور بىزى،
بالقىلداشىان سانسىز گۈزلەر بىلەن،
ايزىنى كىمان.

آلپ داغى نىنگ اتە گى،
سېرلى او مىسىمىلىك.
بو گۈزلەنگ ياسسانىپ ياتىر،
استىھال ئاباسى.

كائە-كائە آليسىلاردا ايت اوپرىيار،
كأ ايکى-يىكە هوراز قىغىرىيار،
كأ زارينگ، زارينگ، زارينگ...
عاصىر لارينگ قورساغىندان چىقىان دك،
كلىسا جانگلارنىنگ ھايباتلى سەسى.

شەھدى آچىق سالقىن شەمال،
ياقىملى جا الى بىلەن،
سېپالاپ گچىيار.
گور توقابىنگ آغاچلارى،
بىر انايى پىشىرداشىار.
دېرسىنگ،
های ديمان آتجاق شانلى دانگى،
سوئونجى لآپ،
بىر-بىرى نىنگ قولاغينا چاوش قاقىار،
بىر انايى پىشىرداشىار.

نه گۈزلەن نە سېرلى!
آلپ داغى نىنگ بو آسودا قولاغى.
شىلە تأسىن گۈزللى گىنگ ياراشىقلى بزە گى،
بۇرە كىش عزيز دوستونگ،
ائىسى اچيائى او جاغى.
بۇرە كىش عزيز دوستونگ،
ساخواتلى ساچاغى.

من او تىرىن،
او تىرى منىنگ قارشىمدا،
من كىمەن يوردوندان،
ھەم ايل-گۈنىدىن،
آيرالىق يوكۇنى گىرشىنە آتىپ،

ياد ايلده سرگززان
بوره كدش ائنسان.

ساقاق باشى او مسوملىك،
تؤوه ره ك يالى.
اول اوز دونياسيندە سير اديپ او تير
من هم اوز دونيامده سير اديان او مسوم...

قاپىالمىزدا يانگلانىپ دور پىسىجا
كا ئەنلى آقانگ؛ چالان هو مارآلاسى،
كا يارىم يانگلانىيار، خوراسان سازى،
كا يارىم توركلىرىنگ او بيون هاواسى،
كا گۈزل گىلاندان، زردى مليجە،
آجايىپ گىجه.
نه گۈزل، نه سيرلى
خیال دونياسى.

بو گۈزل دونيائى ويران اتماكە،
دىرسىنگ قورقىيان يالى
هم من، هم-ده اول،
نه گپ بار، نه گوررونگ.
دىنگە كائە-كائە،

دىرسىنگ او زاقدان،
يوز-يوزه دوشىنده، دىيائىدك سالام:
سا غاليغا، سا غاليغا
بولدى و سسالام.
ينه-ده هر كيمه گۈزل دونياسى،
ينه-ده ياد بىزە، دونيا غوغاسى.

كا ايت او ييريار،
كا هورا ز قىغىريار،
تامديرانگ نالاسى،
توقايىنگ سە سى...

اويانىيار بوره كده، اينچە دويغولار،
تو تاشيار قايتادان، سؤون سؤيگى لر.
بار زاد آراسساليق،
بار زاد گۈزە لليك.
دىنگە يوق زاد:
من كيم؟
سن كيم؟
اول كيم؟
من-من ليگىنگ، دويى چوирىك دا واسى.

دینگە ائنسانلارغا،
ائنسانى سۈيىمك.
ايىدا قالان دنگ-دوشلارينگ،
گول يوزىن گۈرۈپ دويماق هۇۋاسى...
(المانىنىڭ استىھال او باسى 1990)

«نأبىلىسىن؟»

« ھەمم بولوب، ايچىگىن-ايچىگىن سورمايان،
نأبىلىسىن بىر گۈرۈپ گىتىسە داشىمدان.
كاملىل بولوب، جان قولاغىن بىرمه ين،
آنگلا بىلمىز، اوته ن ايشى باشىمدان. »
(ماغىتىمقولى)

آيلاندىم، آغتاردىم، ايزلايبىپ ايزىن،
انچە گزە ك باغلى قاپا دوش گلدىم.
بىلەك اوچىن پېراغى نىنگ كىملىگىن،
ايلكى كۆپ زاتلارى بىلە لى بىلدىم.

كأ قورشوندك چوموب دنگىز دوبيىنه،
دور-مرجىنلار گۈزىلە كىندە گزە لى.
كأ قالتغا دك، آغىرلىقلاردان بوشاب،
آق قوش يالى، سو يوزوندە يۇزمە لى.

پېراغى نىنگ عرفانى نى نأبىلىسىن؟
مانى بازارىندان يولى اوئتمە دىك.
توركىستان اىه سى، حضرت يسوسىنگ،
چشمە سىندىن بىر يودوم سو داتمادىق.

ماغىتىمقولىنىڭ هيجرانىنى نأبىلىسىن؟
انه توپراغىندان آيرا دوشىمە ين.
گۈزىل ايلينىڭ قوجاغىندان سوغۇرولىپ،
ياد ايلرده، گۇنى آغلاب ياشمايان.

تانا مايان نسيمى نى، هلاجى،
نأبىلىسىن حاق اوچىن جاندان گچىيگىن.
انالحق! دىپ، ئاليم حالىپا قارشى،
حاق سۈوه شىنگ آل ميدانىن آشىغىن.

نأبىلىسىن؟ اورتتشىن، ايل-گون دردىنه،
اڭى بىلەن ايل-گون يوكون چىكمە ين.
شىلى كىمىن داغى-داشى ياندىرىشىن،
يورە كىندىن اودىلى توتون چىقمايان.

نأبىلىسىن؟ آق يورە ك قالاندارلارىنىڭ،
مېلىسىنده آل شرابدان داتمايان،
بىر جور عادان قىرق عاشىغى قاندىرىشىن،
حاق سۈيگى نىنگ مانى سينا يىتمە ين.

ویصال اوچین نالالارنى ناپىلسىن؟
سامع دىنگلأپ، مى-مس بولوب ياتمايان.
عيشى عالم الندирه ن يارى نينگ،
هر اشىادا جمالىن ناقش اتمە ين.

ھركىم پيراغى دا اوزونى گۈرمان،
پيراغى دا پراغى نى گۈرمه لى.
پيراغىنگ يرىنه اوزى سۆزلە مان،
جاندان دىنگلأپ، اوزونە سۆز برمە لى.

پراغى دان پرولتاريا بولارمى؟
باشىنا چور تلىپك گىدىرىمك بىلەن.
ماغتىمقولى ماكسىم گۈركى-دە بولماز،
ايسلە دىك سۆزلىرنىڭ دىدىرىمك بىلەن.
آخون يا-دا آيت الله-دا بولماز،
ساقغال قويوب، سللە گىدىرىمك بىلەن.

ماغتىمقولى، دىنگە ماغتىمقولى دىر!
ماغتىمقولى ليغنا، اورأن اولى دىر!

(برلين 1991 مائى)

«پيراغى كىم؟»

ھر آد توتولاندا گۈزونگ اۇنگوندە،
بلى بىر آدامىنگ كىشى جانلانىار.
مر انسان اوزوجە گىدىن بىر دونياء،
ھر دونياؤ اىچىنده مونگلرچە غوغما،
يؤنە، ھركىم بىر صىپاتدا بلە نىيار.
آيدار سىنگ اوپلانىپ، تانايان بولسانگ،
سوراسالار نىچىك آدام؟ پىلانى:

يا بىر قاراچى دىر، يا اولى عالىم.
يا بىر پوخارادىر، يا زابون ظاليم.
يا آچىق گۈونىندير، يا اىكى يوزلى،
داشى گولر، اىچى هىچ بولماز مائىم.

سياستچى يا-دا كۈپ بىلەن فېلىسوف،
كۈپە گىزلى سىرلاز اونگ اوچىن ظاھير.
يا سۆزى ساپاقسىز يانگرانيڭ بىرى
يا ايل-گون اىچىنده سىلاغلى شاهير.

يا قۇوى آدام دىرسىنگ، يادا ياراماز،
يا ايل-گونىن ساتان، يا واطان پاراز،
اوazonنگچە بىر باها كسه رسىنگ قاراز.

يؤنە، بىرگون مانگا بىر تورك قارداشىم،
قىن سوراغ بىرىدى-دە، آيلادى باشىم.
دىدى: توركمىنلەدە بارميش بىر شاهير،
ايل اىچىنده آدى اولى بولمالى،
آدى دىرسىنگ، ماغتىمقولى بولمالى.

کۆپ اویلاندیم، پیکیر آپلەپ کۆپ زادا
بیر گىدىن دونياني گتىرىدىم يادا...
دېدىم: هاوا، باردىر بىزىدە شىلە آد،
قورقۇت آتمىزدان قالان بىر زوريات.

توركمن حالقى اونگا، ولى مىش دىيار،
بولجاق-گلچك لرى اونگوندن گۈرەن.
حاقدان ايچن، دورلر ساچان بىر شاهير،
اره ن لر ايچىنده، به يىك بىر اره ن.

مندىن اگر حابار آسانگ، پىرااغى:
دېماينىڭ تاجى دىر، آرقامىنگ داغى،
اولى ايلى تربىيە لأن موغاللىم،
ياشايىش يولى نىنگ پارلاق چىرااغى،
قايدوسىز واطانچى، عاليم ھم فىلسوف،
ھم عاريف، ھم شاهير، آق يورە كى صوبى،
دميرقازىق بىلدىز، آزاشانلارا،
میرادىن اىسلام، اومىتلى قاپى.

توركمنلرde صۇحبىت بولسا، ساز بولسا،
ماغتىمقولى ساز-صۇحبىتىنگ باشىدىر.
شىغىر دونيامىزىنگ آلتىن يوزوگىنىڭ،
يارلاپ نور پايلايان، گۈوهر فاشى دىر.

توركمنلرde ياوىز گونى، ياو گونى،
قوچ بىكىتلر ياراغ آسالىنى،
پىرااغىنگ پاھىملى يورە كى سۆزلىرى،
йورە گنه دايالغا، گويچىر قولونا.

ماغتىمقولىنىڭ ايل-گونىنى سۈيىشى دك،
تانگرى سىنى سۈيىسە، ھر بىر ائنانىيان،
اونكى سونگىگى گونا يوغۇران بولسا،
حاق يانىندا، يالقانار اول بى گومان.

(برلين 1991 مائى)

«سالام پىرااغى»

سالام بى يىك آنام، اى ماغتىمقولى!
سۆز گولوستانى نىنگ سولماجاق گولى
سالام ايل-گونى مىنگ، اى گۈرەر گۆزى،
عاقىل آسمانى نىنگ پارلاق بىلدىزى.

گلىپ-گچنده ن اشىذىپ بىگندىم،
داوارالى توى توتولجاق آدىنگا.
يؤنە من آيتسام سۆزۈمى گۈنى،
غايىقى-حاسرات باسىپ دورقا ايل-گونى،
توى توپلاماق، دوشە نوغام يادىمما.

سن حاصل قووی بیلینگ، ای ماغتیم قولی!
ایلینگ آغیر حالین، ای آدی اولی!

بیوره گی بیر، داماری بیر گؤوره سین،
قانلى قیلیچ، اور تاسیندان کسیپ دور.
گول-غونچاسی آچیلمادیق باغینا،
دوملی-دوشдан خازان یلی او سوب دور.

آژدارها ایه لاب زاولانگ یاغشی سین،
تلانیپ دور، خیدیر گؤره ن توپرا گینگ
عار آستیندا کؤیه ن به بیک چینار لار،
دؤکوپ دور لار، خازان اوران یا پرا گین.

بو گون چوودیرخانلانگ قوللاری با غلی،
یا سورگونده یا-دا تورمه ده یاتیر.
بیوره ک لری ولکان، ایچلری توتون،
آخميرلی، آخميرلی آخ چکیپ او تیر.

وی جانينا ایه عالیم-شاھیر لار،
اوز تابیتین اوزی پاساپ، شم یالی،
آغلای-آغلای اوز داشینا آیلانیپ،
عومری نینگ چیراسی اوچیار-ده گیدیار
نه شوله سی، نوری او زاغا گیدیار،
نه چکیان آخميرین کیمسه اشیدیار.

آرزو ادیپ گیدن، ارکین دؤوله تینگ،
هنیز-هنیز قورو لانوق پیراغی!
اوستومیز آفاسیز آزات دور موشینگ،
ھوزیرینی گۇروله نوق پیراغی!

البندە توی تو تماق، بیزدە قووی زات
هم موقادى سیلاما گلیق اولینی،
حاص-دا به بیک ائنسان ماغتیم قولینی.

یونه بو گون دینگە توی بیلن دا-دە،
بولون دو وام ادیپ صاربا قویمالی!
پیراغینی سوییانیمیز چین بولسا،
پیراغی نینگ گۈزل ایلین سویمه لى!

پیراغینی سوییانیمیز چین بولسا،
پیراغی نینگ سايراق دیلین سویمه لى!

(برلین 1990 مای)

«گىنگە ليأر دونيام»

اولمه ديم عاجايىپ گونلرى گوردوم،
مونگىدە بىر مىنتت دار، سانگا اى اىيام.
غارىب قوش دك يورت آراديم عاصىرلار،
ايندى قونماق اوچىن باردىر هؤورتگام.

انه توپراغىمدا قول بولدوم يادا،
آتا واطانىمدا گچمه ديم زادا.
گئز ياش تىشكىن بىرى، يوره كده اودا،
اينجالىپ باشلادى يارالى سينام.

اووه يى أنا، انه دىديم يالاندان
داشىم گولدى، ايچىم دولدى يالىندان
قاماتىم بوكولدى هيجران اليندن،
بوشلىق! يار اووريليار، اللريندە جام.

حاقىقى يتىم مىش، واطانسىز انسان
بويسانچىز يوره كده، دونگار اكن قان
دانگ دويبى آغارىپ، آبىلىيار جاهان،
دومانلار سيريلىپ گىنگە ليأر دونيام.

من بە يېك چىناردىم پالتا اوردىلار
مازارىمدا توى مىلىسىن قوردولار
گۈزل ايلينگ قوجاغىندان سوردىلار،
بو گون قوجاق آچىپ قاراشىيار اولكام.

قارا گونلر گچدى، گونلر آغاردى
ماختىم قولىنىڭ سېن تو خمى گۈگىدى
واطان بو گون بىزى توبىا چاخيردى،
باشلاندى توركمىنە، دؤولت لى دئوران.

(آشقابات 1992 قاراشسىزلىق آىي)

«توركمىستانىم»

آسمانىنگ اىه سى "أنووينگ" يوردى
مونگ يېيلاردىر ياشىنگ توركمىستانىم.
گۈرە شىنگ، دالاشىنگ، سينااغىنگ يوردى
شونگ بىلن دىرىسىنگ، توركمىستانىم.

قوجاغىنگدا دوغى، ائنسانلىق آنگى
شاپااغىنگدان آتدى، دوسليغىنگ دانگى
تامديرانگ تارىندا آزاتلىق ھنگى
اوچمه سىن او جاغىنگ توركمىستانىم.

اوغوزدان پيراغا، مونگلرچە داغى
عاقىلىنىڭ، پايخاسىنگ اۆيى-اوتاباغى
تومارдан گۇراوغلا، آرسلان ياتاغى،
ھر داغىنگ، ھر داشىنگ توركمىستانىم.

دیری لیگیم دینگه و اطانینگ عیشقی
سوييگيندن دولى دير، بورگمنىگ كوشگى
كۆزىل انه ديليم، دوران بير قوشغى
بويسانجىم، قووانجىم توركمىستانىم.

قاراشىز واطانىم، گلجه گىنگ ياغتى
سور گونه شە سارى، اىه رلاپ واقتى
تانگرىمدان دىلە من، سنسىز هىچ باختى
سنسىنگ عمروم، ياشيم توركمىستانىم.

كۈپ غۇوغالى آغىر گونلىرىنىڭ اوئتى
باشىنگ بە يېكلىگى، آسمانا يىتدى
شە يەلە بىر عاجايىپ، شانلى دانگ آتدى،
باتماز باغت گونه شىنگ، توركمىستانىم.

(برلين 1996)

«عمر يولداشيم ماما» (دورموش قورماقى ميزىنگ 25 يېلىغىنا)

بىيگرىم باش بىل دىمه ك، بىر كىچى عمر،
او دوم بىلەن گىرىپ، كولىمە دؤزدىنگ.
تۈيدا بزە گ، قايدا آرقامىنگ داغى،
سورگون، بوسغۇن، انچە ظولوما دؤزدىنگ.

توم گىجمەدە، دانگ بىلدىز دك دوغانگدا،
يانگلاندى يورە گەمىنگ غام باسان سازى.
قاي-توبان ھم بىزىنگ اوچىن باهاردى،
قىشىنگ آنگزا غىندا، ياشاديق يازى.

بوينىڭا قىزىل دوزوپ، كوشگە سالمادىم،
حايран-دا اتماندى، آلتىننگ عىشقى.
اما يورە گىمىنگ تۈرونندە قوردو،
سوييگينگ بىلەن اۇرۇپ، اينگ كۆزىل كوشگى.

يرىنده، ايل-گونىنىڭ دأبىنە او يوپ،
كىچىمى سىلاپ، ياشولىمدان ياشىندىنگ.
اينگ آغىر گونلەر ھم قاشىنگى چىتمان،
دويعى ما-دا، داوا-دا دوشوندىنگ.

آتا-بابا او جا غيمىنگ او دونى،
قورادىنگ يورە كەن انسىسى لېق برىپ.
ھم ساقلا دىنگ او نونگ موقادىس لىگىن،
قاي-توبان اونگوندە، قاناتىنگ گرېپ.

دورموشدا نامە دير؟ باغيت دىسە لر،
كىمىنگ اليىنده كا؟ جنه تىنگ توغى،
ديه رەيم: جنه تە أكىدىان قوشونگ،
بىر قاناتى سىلاغ، بىرىسى سوييگى.

قارشىلېقلى سۇيىگى-سېلاغ يېرىنده
شوكور، ايل اوئىگۈندە قىيسىعا داڭ دېلىم.
عمور باغچامىزىنگ عاجاپ بىزه گى،
باغرىنگ بىلەن بىلەن، اوچ سانى گولونگ.

گولزارىنداڭ گۆزلى توركىمن صاحرامىنگ،
آرزاپ تىرىدىگىم، آرزاپ گولسىنگ.
صاحبىمى ياتلا迪ار، سىنىنگ ھەر دورقونگ،
غايدىنگ قىشىن، آلا باھارنى گولكىنگ.

دوين قىز دىه ن، گۆزلى آددا گلنگدە،
دنگىز دك جوشۇپدى، يورە كەدە دويغىم،
بو گون انه دىه ن موقادىس آددا،
ير يوزۇنە سېعماز، سېلاغىم، سۇيىگىم.

بىنىمەدە سۆز جوشىار، ناچە اوزانسام،
اي كۈنگلىمەنگ شادى، يورە گەمبىنگ ناغشى،
يؤنە يېغنايارين اوينام سطىردى،
چونكى سۆزۈنگ اوزى، قىسغاسى ياغشى.

سنسىز كۈشگى-اييان، دار قاپاس مانگا،
سىنىنگ بىلەن چۈل اىچىنەدە باغتلى من.
سنسىز اوچما، بلکى دوزاخدا يامان.
سىنىنگ بىلەن دوزاخدا-دا باغتلى من.

(برلين 2000 اكتبر)

«كوموش بايراما قوتلاغ سۆزى»

(آلمانلى لارىنگ دأبى بويونچا، فيز-يىكىت دورموش قوروپ، بىلە ياشامالغا باشلاندان 25 بىل گچنده "كوموش توى" ، 50 بىل گچنده بولسا "التنىن توى" آدى بىلەن توى توتىارلار. شو قووى دأبە ايە رىپ، بو يورتدا ياشابان تركمىلە دە شىلە توبىلارى توتوب باشلايدىلار. بو توبىلارا قوتلاغ سۆزى حؤكموندە آشاقداقى يورە ك سۆزلەريمى يازدىم.)

يىكىريم باش بىل اوچاغى اىسى ساقلان،
آقىش سىزە، ايل-اولوسىنگ آدىندا!
يانىپ دورسون، ينه يىكىريم باش بىللار
توتاشىپ يورە كلنگ سۇيىگى او دوندان.

اوپونگ دىرىيلىكى، ايسىسى سى اوچاق
آغىر اولوس، اوپونگ گىرىشىنە دوريار.
اوچمه سىن! اوچمه سىن! بىر يانان اوچاق
اوچاق اوچەن گونى، ايل-گون-دە دارغار.

بو اوچاقدا اوئنوب-اوسمەن بالالار،
انه دىلدىن قانىپ اوسمەن بالالار،
بو موقادىس دأبى، اوilar يۈرەتسىن!

آق اوى دىكىپ، آتاسى اوينىنگ قاشىندا،
آق اوى دىكىپ، آفاسى اوينىنگ دوشوندا،
ھر آق اويدە، ينه اوچاق دۈرەتسىن!

(برلين 26.08.2005)

«سوند شاهیرى "هارى مارتىنسون"دان بىر ترجيمه»

چاغالىق بىللارى مىنگ شايادى، باشلانغىچ اوقدا كلاسداشيم هم عزيز دوستوم "شاھرخ كامىاب"ينگ سوند ادبىاتىندان بىرنأچە قوشىدىرىپ قىسغاجىق چېر يازىلى لاردان سايلاپ پارسجا ترجيمه ادەن "سوند حاطلارى" (نامەھاي سوند) آدینداقى كىتايچاسىنى ينه قايتادان اوقاپ اوتيرىدىم. بىر قوشى اورأن اونسومى چكدى. من اوز اىچىمدەن "كاشكى شوگونكى توركمى نسىللارى-دە شولارىالي قوشى لارى اوز انە دىللارىنده اوقاپ بىلسە دى" دىبىپ اويانلىدىم، هم- دەشىلە اثرلىرى گۈزىل هم باي توركمى دىليمىزە ترجيمه اتمگى سىناب گۈرمى بورە گىمە دوودىم. بىر ايشىنگ، ايلايتا-دا قوشغىنى بىر دىلەن باشغا بىر دىلە ترجيمه اتمە كىنگ اورأن قىن هم جوغاپكارلى ايشىكىنى كۆز اونگونە كىتىرسە-دە، يەمىزچىلىكلىرىنى سونگراقيلار دولدورار لار دىه ن اومىت بىلن بو ايشە باشلادىم. البتە توركمى دىلينىنگ آيرانلىقلارىنى هم-دە توركمى اوقيجىلارى نىنگ روحى دونيأسى هم دوشونجە سىنە اوغۇنراق بولماغانىنى گۆز اونگوندە توپماق بىلن، قوشغىنى سۈزىمە-سۈز دال- دە اىسم اركىن راڭ ترجيمه اتمگى دوغى تاپدىم.

(ب. گىرى 3.9.2005)

« ئى كان؛ آغاچىنگ آشاغىندا اوز اىچىنى گېلە دىيار »
عزيز دوستوم هم قادىمى كلاسداشيم "شاھرخ كامىاب" آھۇرلە يان (تقديم اديان)

آغاچىنگ آشاغىندا "لى كان" اوز اىچىنى گېلە تىار:
المئدام آرالىق آلتىن يولدان گوررونگ ادييارلار
هامانا، بار بولان يكە تاك يول يالى،
داغ بىلن دوزونگ آرالىغىندا.

اما ياشايىشدا كۈپلوكدىر دورلى-دورلى ليك بار آخرى،
مونكىلرچە آرالىق آلتىن يوللارى بىلن
مونكىلرچە باهبيتلى، گونشلى هم پارلاق يوللار.

كۈپ و آيرى- آيرى دوشونجە،
ياشايىشىنگ ايزى گىدرلى تجريبە لرىنەن گۈرلەدە آلماق،
ياشايىشدا اينگ دوغرى بولوب بىلاجك دوشونجە دىر.
بو دوشونجە، سىنگ اوزانق يوللارىنگى
گونشده و آيدىنگلىقىدا،
حاتدا قارانگكى گىجه دە،
كۆز يەمىنگ دار چىغرينىدا،
 يولونگا ائشيق سالىيان پانار دىر.

بو دونيا بىر گور توقايدىر!
گور آغاچلانگ اىچىنەن يول آچمالى انسان.

اونگە كىتمك اوچىن،
تؤوه رىگى بارلاماق گە ك.

چونكى بىر يولدا آزاشىپ بىلرسىنگ،
از اشانىنگى بىلمە كىنگ گە ك،
تازە بىر يول تاپماق اوچىن.

توقايينگ گونديزينه گونش دوشيار،
گيجه سينه آي و بيلديز لار.

آراسسا وجдан بيلن سره ت
گونشه، آيا و بيلديز لار!
ايکي يوزليليگي ايچينگدن يوق ات
 يولونگى آشىپ بىلمك اوچين!

كۈپلوك هم دورلى- دورلى ليك،
انسان آنگى نينگ مەھ ك داشيدىر.

پارلاق گونه شى يادينىگا سال،
ايچينگدأكى دوغروچىل دوشونجانگى شونونگ بىلن بزه!
دوغروچىل وئجانىنگ سرگىز زانلىغى
همىشە قىسغادىر.

«آدام لار!» (دكتر جافاربای ينگ آرادان چىقماغانىدا دويغوداشلىق)

(دكتر مامى شير جافاربای اورأن مدنىيە تلى، هامراق هم دوغرى چىل آدامدى. بە يىك مولانانىنگ آيدىشى يالى اول "بولوشى يالى گۇرونىپ، گۇرنوشى يالى-دا بولوب" بىلن آدامدى. توركمەنستان قاراشسىزلىغىنا قۇوشان گونوندىن باشلاپ، اورأن آراسسا دويغى و خوش نيت لى ليك بىلن، اۆز اوغرى بويونچا قىماتلى كۈمك لر اندى. اۇنگىكى حاسساحاناalarينگ دورقونى دويپ گوته را اوينىڭ دىپ، اروپانىنگ مدرن تكنىك لرى بىلن اوپجىن ادىلمە گىنى اىزى گىدە رلى تكلىپ اندى و اۆزى-دە بو ايشە قاتناشدى. اونونگ بو زحمت لرى اولى مؤچىرەدە اۆز نتىجە سىنى بىرى. ياتان بىرى ياغتى بولسىن !)

«آداملار!»
ياشايىشىنگ،
بىر، گۈز يومۇپ آچاسى،
بىر، اوچغۇنинگ يانىپ اۋچە سى،
بىر گوiz ياپرااغى نينگ،
ساپاغىنidan تائىپ دوشە سى،
و بىر، اينجان يورە گىنگ اورمادان قالاسى دك
قىسغاليغىنا،
اويانىياسمى؟ آداملار!

ايکى باشى گۇرنوب دوران
شو يالانچى ساراى،
شو قىسغاجىق ساليم،
بىر انسانىنگ:
گۈونىنە دىگماڭە،
يورە گىنى قىماغا،

و دويغوسينى
دمير پنجه لر بيلن او ماغا،
دكيار ميكان؟ آداملا!

هر ياشاييش بير سيناغ،
هر اولوم بير سار غيت،
و هر سايمان
عادالاتلى بير حاقل ديوانى دير.
اما، بيليانلار اوچين.

(برلين 2000 فورال)

« توركمان شاهيرى قوربانگىدئ آهونبىر آرادان چىقدى » (25.02.2005)

(اول اوزى نينگ ياشاييان يكه جه او تاغىندا، قىشىنگ آنگزاغىندا قاتى يالنگىزلىقدا آرادان چىقىار ! .
كوربان گىدى 1325-نجى بىل غارىپ ماشغالادا دونيا ايندى. انه-آتاسى ايردن آرادان چيقانى اوچىن،
ياشلىق بىللارينى اورأن آغىر ياغادايدا گچىرىدى. 15-16 ياشىندان باشلاپ، اوزى نينگ دوسى هم دنگ -
دوشى بولان مرحوم آنناكوربان قىليچ تاغانى بىل بىلە ليكده 1340-نجى بىلدا باشلانان توركمان مىللى
حركتىنه اورأن ايشنگگىرىلىك بىل قوشولدىلار. اولارينگ ايكىسى-دە 1351-نجى بىلدا حؤكمت
طاراپىندان توتولىپ تورما سالىننان، توركمىننگ مىللى حاق-حقوقلارى اوغرۇندا گۈره شىأن توپارىنگ
آراسىندادىلار. ياتان يىرلىرى ياغىتى بولسون !)

« سونگلانمادىق سۆز لىر(1) » (

اييم جان قوربان گىدى،
آجى حابارىنگ اشىپ،
آجى-آجى آغلاديم
و
آجى دان آجى گولدوم!

اونگ-دە بىر شاهيرىنگ آيدىشى يالى:
آدام او غلى گولر اكن هاچان-دا،
دردى آغى دان آغسا!

ايشى قايدان اولوسىنگ،
ايشى قايدان بالاسى!
اينگ سونگى بوغدى اونى،
عمور بويى چكىيگى آخميرى، آھى، نالاسى...

ايشى قايدان اولوسىنگ

ايىشى قايدان بالاسى،
آرقاسىندا بولمادى،
آرقا برىپ دايanganجاغى،
قايا باشلى، قالقان دئشلى اينىسى.

قولتوغىندا بولمادى،
روحونا داياغ بولجاق،
آق ساقغاللى، آغىر باشلى آقسى.

شىلە گۈزغىن! شىلە يالنگىز!
شىلە سووپىق، شىلە قورقونچ!

شىلە آجى گولكونچ!
أئلوب بىلچك اكن،
ايىشى قايدان اولوسىنگ،
ايىشى قايدان بالاسى.

ايىنگ سونگى بوجىدلى اونى،
عمور بويى چكدىيگى،
دېنگە ايل-گونى اوچىن،
آخميرى، آھى، نالاسى... (برلين 28.02.2005)

« سونگلانماديق سۈزلەر(2) » (

سن ياشادىنگ
سن ايلده ياشادىنگ،
ايل سندە ياشادى
ايل سنى ياشاتدى،
سن ايلى ياشاتدىنگ.

قوشى يازدىنگ،
دويعى دوزدىنگ،
سونگلانماديق قوشى لار ...
دو يولماديق دويى لار ...

آسمان يالى گىنگ
تۈركىمن صاحرا يالى گۈزل
هر بىرسۈز،
دونيا اينن بير قاراگۈز،
تۈركىمنىنگ بير قاراگۈز بالاسى دىر.
سونگلانماديق،

و سونگلانماجاق سؤزلر، قاراگئزلر ...

ایل سنى ياشاتدى
سن ايلى ياشاتدىنىڭ
سنه ياشادى:
اورا ز محمد تكه لر، قازاق پانگلار،
حوجالار، ناظارلى لار ...

سنه ياشادى:
قالقان لار، شاعرى لر، آننا قوربان لار ...

و سنه ياشادى:
صاحرا مينىڭ قىزىل لآلە لرى،
ايلىمینىڭ گرچك بالالارى، شهيدلر ...

و بو گون،
سنينىڭ بىلەن اوزادى بو موقاددس كروھ ن

و اوزار ...
ايىدن-ايىلە گزر،
سنينىڭ سۈزلىرىنىڭدە يوزھ ر
بو موقاددس كروھ ن.

سن،
بو موقاددس كروھ نى
ياشادانسونىڭ ياشادىنىڭ!
و بىز،
بو موقاددس كروھ نى،
ياشادىقىچا ياشاريس!

(برلين 1.3.2005)

« سونگلانماديق سؤزلر (3) » (

سن اولدىنىڭمى!
أولمك نامە؟

بىزىنىڭ ايىدە:
"پىلانى آمانادىنى تابشيردى" دىھ رلر.
سن دينگە، آمانادىنىڭى تابشيردىنىڭ!
ياغنى:

تانگری دان آلانینگى تانگرا،
و
تۇپراقدان آلانينگى، توپراغا قايتاردىنگ.

اما سىنىڭ سۈزلىرىنگ؟
اولار
آمانات دال آخىرى!
اولارى،
سن اۇزونگ ياراتدىنگ، دئوره تدىنگ
و قورادىنگ.

اولار،
سىنىڭ اۇزوننگكى،
دېنگە اۇزوننگكى دىر.

سۈزلىرىنگ گۈيار.
دېمک، سن ياشايارسىنگ!

بىزىنگ اىلده:
يارادانا تانگرى،
دئوره دنه اىه،
و قورانا،
پىر، اره ن دىرلر.

بىزىنگ اىلىنىڭ آنگىنداد:

اره ن لر- پېرلر،
اۇلمىزلىر دونيأسى نىنىڭ
اۇلمىزلىرى دىر.

اولار،
آرامىزدا گۈيارلر
و
بىزى، ايل-گۈنيمىزى
هم گۈزل توركمىن صاحرامىزى،
قورايالار.

(برلين 01.03.2005)

«قار داشلیخ دویغوسو»
 (آذربایجان تورکچه سینده)

سئوینجیم ماوى خازار
 سن اى مهربیان آنا!
 محبت لى قوللارین
 اوزانىب ايکى يانا.

تاریخ بويو بئسلە دين،
 هر قولوندا بير بالا
 بيرى شكردن شيرين،
 بيرى دات قوشور بالا.

كىمدىر بو ايکى بالا؟
 بير آنادان سوت أمن.
 بىلمىئن وارسا بىلسىن!
 بير گؤگسوندە آذرى،
 او بيرىنده، توركمىن.

آتامىز آصلان "تومار"
 آتامىزدىر "اوغوزخان"
 اوركلرده دویغۇ بير،
 داماللاردا عىنى قان.

بىر آغاچىن داللارى،
 ايکى گؤودە دە بىر جان
 اود يوردو آذربایجان،
 گونئىشلى توركمىستان.

باھارىمىز عىنى دير،
 بىر اسئر خزان يېللر
 چونكى بىر اولموش بىزى،
 سئوئن ھم ووران آللر.

اوزاخ كچمىشىمىز بىر،
 بىر اولاچاخ مىن بىللار
 بىر بانىيار خوروزلار،
 بىر اوخويار بولبوللار.

بىر آغاچىن داللارى،
 ايکى گؤودە دە بىر جان
 گونئىشلى توركمىستان،
 اود يوردو آذربایجان.

(برلين 1995)